

Høringsinnspill fra PBL – Dokument 8:36 S (2024-2025) Representantforslag om at penger til barna skal gå til barna

PBL (Private Barnehagers Landsforbund) mener at representantene fra Sosialistisk Venstreparti legger feilaktige premisser til grunn for sine forslag om hvordan offentlige penger bevilget til barnehage skal nå barna. Private barnehager leverer gjennomgående like god kvalitet, både for barn og ansatte, som det kommunale barnehagene gjør, samtidig som private barnehager sparer samfunnet for betydelige ressurser.

PBL opplever at den nye barnehageavtalen på Stortinget, som et flertall på Stortinget stilte seg bak i november 2024, anerkjenner betydningen og verdien av private barnehager.

Barnehageavtalen peker etter PBLs syn i en konstruktiv og riktig retning for fremtidens barnehagepolitikk, hvor målet er at det fortsatt skal være et mangfold av kommunale og private barnehager, og der det blant annet er enighet om at private barnehager skal ha forutsigbare rammevilkår og en sunn og bærekraftig økonomi.

Tall fra Agenda Kaupang viser at private barnehager koster det offentlige betydelig mindre per oppholdstime enn det kommunale barnehager gjør. Som en konsekvens av ulik finansiering har private barnehager årlig, i gjennomsnitt de siste fem årene, spart det offentlige for 4,3 milliarder kroner.

Full barnehagedekning med høy kvalitet og mangfold er et viktig mål i det norske samfunnet. Private barnehager bidrar til dette med sine mål om å skape gode barnehager. PBL støtter at barnehagesektoren er strengt regulert gjennom blant annet barnehageloven, nasjonale bemanningsnormer, økonomisk tilsyn og rammeplanen om barnehagens innhold og oppgaver. I tillegg har private barnehager incentiver til å levere gode tilbud fordi de er avhengige av å bli valgt av foreldrene. Den siste mekanismen svekkes om kommunen får mer makt over kapasitetsstyringen, slik representantene foreslår.

Fortjenestemotivet til private barnehager er ikke i konflikt med mål om at offentlige tilskudd til barnehager skal komme både barn og ansatte til gode. Fortjenestemotivet bidrar tvert om til at vi har full barnehagedekning, og til et mangfold av barnehager som både barnefamilier og ansatte kan velge mellom.

Det er riktig at rekruttering av kompetent arbeidskraft til barnehagene flere steder er en utfordring, men ved strengere regulering og ytterligere dårligere vilkår for de private barnehagene vil dette problemet forsterkes. I denne sammenheng er det verd å minne om at private barnehager over tid har hatt et lavere sykefravær enn kommunale barnehager.

Bedre bemanning, slik representantene antyder ønske om, krever økte økonomiske tilskudd og det vil legge beslag på mer arbeidskraft. Slike prioriteringer er det opp til stortingsflertallet å vedta. I statsbudsjett for 2025 overfører Stortinget 800 millioner kroner ekstra til kommunene, begrunnet med behovet for økt bemanning i barnehagene. Kommunene er imidlertid ikke forpliktet til å bruke mer penger på barnehagene. Hvorvidt kommunene foretar prioriteringer som kommer bemanningen i barnehagene til gode, gjenstår å se. Det er ikke private barnehager som står i veien for en slik prioritering, slik forslagsstillerne antyder.

PBL er sterkt kritisk til en lovfestet grense for hvor mye av offentlige tilskudd som kan brukes på husleie. Hva som er «riktig» husleie kan variere mellom ulike kommuner og mellom ulike barnehager, og det er heller ikke sterke grunner til å anta at private barnehager betaler for høye husleier i dag. En begrensning i hvor mange prosent av omsetningen som er tillatt å bruke på

husleie, kan virke tilforlatelig, men er av flere årsaker problematisk. For eksempel kan vi nevne at driftstilskuddene varierer mye fra kommune til kommune og at ellers like husleieavtaler derfor vil utgjøre forskjellig andel av omsetningen i ulike kommuner.

Inntektene til en privat barnehage vil variere ut fra om barnehagen får fylt alle plassene, eller ikke. Blir plasser stående ubrukte, får barnehagen verken foreldrebetaling eller tilskudd for disse plassene. Dermed vil en husleie som er på «riktig» nivå når barnehagen er full, bli «ulovlig høy» når plasser står tomme.

Barnehagelokalenes kvalitet er også et moment som gjør det vanskelig å vurdere hva som er «riktig» husleienivå for en barnehage med et gitt antall plasser. Det bør ikke være noen tvil om at kvaliteten på bygg varierer og at denne kvaliteten har betydning for barnehagens forutsetninger for å levere tjenester av høy kvalitet.

Forslagstillerne fremstiller kapasitetsstyring i barnehagesektoren feil ved å påstå «at det utelukkende er kommunale barnehager som må legges ned ved fallende fødselstall i kommunene.» Det er empirisk feil. Offentlig statistikk dokumenterer at det i stor grad er private barnehager som legger ned. Det var 106 færre barnehager ved utgangen av 2023 sammenlignet med et år i forveien, 85 færre private og 21 færre kommunale barnehager.

Dette kan imidlertid variere mellom kommuner, og problemet med forslaget er først og fremst prinsipielt, fordi det er foreldrenes valg og hvilke barnehageplasser som har søkere som bør styre kapasitetsutviklingen i sektoren. I dag er det slik at private barnehager som ikke har nok søkere, må justere ned kapasitet, eller legge ned driften. Det samme er det rettferdig at kommunale barnehager må gjøre dersom de ikke får nok søkere. Det er foreldrene som betaler for barnehagene gjennom skatt og egenandel, og de bør også styre utviklingen. Det er foreldrenes valg av barnehage som bør styre kapasitetsutvikling, slik at barnehagene foreldrene ønsker overlever og utvikler seg – uavhengig av om de er kommunale eller private. Hvis kommunene får ytterligere mulighet til å styre kapasiteten ned i barnehager kommunen selv ikke eier, risikerer vi mer konflikter om barnehagestruktur ute i kommunene.

PBL har forståelse for ønsket om at kommunen skal kunne styre helhetlig, men det blir ikke lettere om forutsigbarheten for både ansatte, foreldre og private barnehager forsvinner fordi kommunen kan styre kapasiteten etter eget for godtbeholdende. I hørings svarene til regjeringens forslag om endringer i barnehageloven høsten 2023 var det 79 prosent av kommunene som sa nei til forslaget om en ny §15a som skulle gi kommunene rett til å redusere antall plasser i private barnehager. Bakgrunnen for motstanden kan skyldes at kommunene ønsker å verne om familienes valgfrihet. Det kan også skyldes at et stort flertall av kommunene ser fordelene av å støtte seg til et regelverk som er basert på likebehandling, dersom noen protesterer mot nødvendig nedleggelse av plasser eller barnehager på grunn av få søkere. Slik PBL ser det er valgfrihet og likebehandling ikke bare en fordel for familier og private barnehager, men for hele sektoren og kommunenes helhetlige styring.

Forslagstillerne uttrykker innledningsvis bekymring for at «stadig flere barnehager blir drevet av noen få kommersielle enkeltaktører.» PBL mener det er viktig å anerkjenne store barnehagekjeders positive og viktige bidrag i barnehagesektoren, blant annet knyttet til forskning, utvikling og systematisk kvalitetsutvikling som også kan komme hele sektoren til gode.

I den grad utviklingen i sektoren er et problem, er løsningen snarere friere etableringsrett slik at aktører som ønsker å levere alternative barnehager, får muligheten til det. I dag er det kommunen som godkjenner utvidelse eller nyetablering. Samtidig er utviklingen mot større

barnehager initiert av kommunene. Kommuner legger ned små kommunale barnehager og sentraliserer egen drift i større og mer driftseffektive kommunale barnehager. Dette rammer private barnehager og gjør det økonomisk utfordrende å drive, særlig for en del små private barnehager.

PBL er sterkt imot en kommunal forkjøpsrett og mener en slik forkjøpsrett både er i strid med EØS-avtalen og den private eiendomsretten. En eier av en barnehage skal ha rett til å selge virksomheten til hvem vedkommende vil – ikke bare med tanke på å oppnå en reell markedspris, men også med tanke på hvem eieren mener er best egnet og mest motivert til å videreutvikle barnehagens kvalitet og egenart. PBL mener det ikke er et mål i seg selv at kommunene skal eie en større andel av barnehagesektoren og frykter at innføring av kommunal forkjøpsrett på sikt vil svekke kvaliteten og mangfoldet i sektoren.

Vurdering om hvorvidt gevinst på salg av eiendom kan sees på som ulovlig, er gjort før. Den gang falt forslaget: [Representantforslag 2020-2021](#) Dokument 8:88 S (2020-2021).

Eiendommer utgjør store verdier i mange sektorer og næringer etter de siste tiårenes prisutvikling, så også i barnehagesektoren. Både stat, kommuner, fylkeskommuner og private har nytt godt av prisstigningen innenfor eiendom, det er altså ikke et fenomen som er spesielt for barnehagesektoren og barnehageselskaper.

PBL anser det som et brudd på eiendomsretten hvis ikke barnehageeiendom kan selges som annen eiendom.